

ԳԱԻԻԹ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

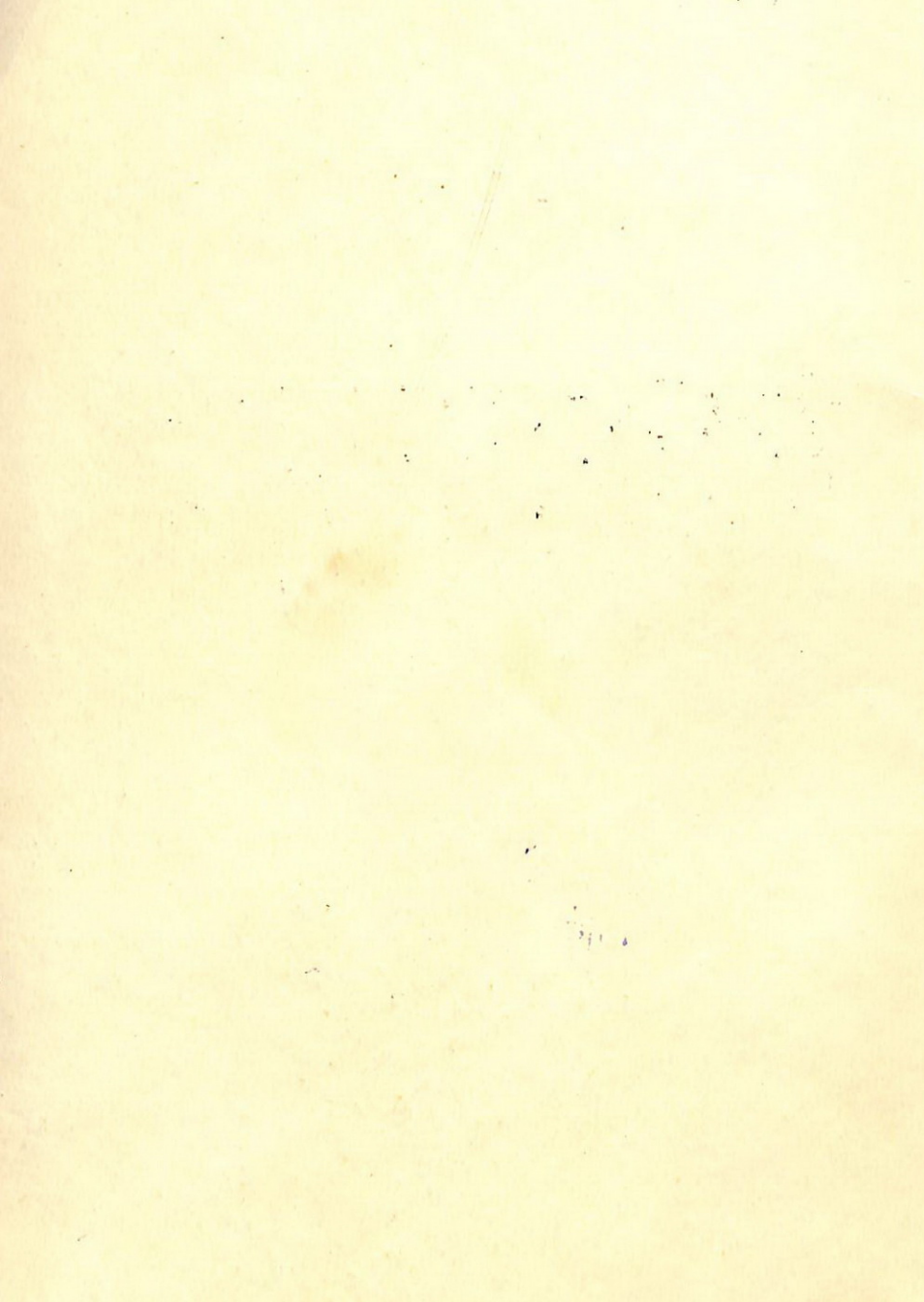

ԴՄՆԳՐՈՒՄՆ

(Գ Ե Բ Թ Ո Ւ Ա Շ Ն Ե Բ)

ԳԱՀԻՐԷ - 1947

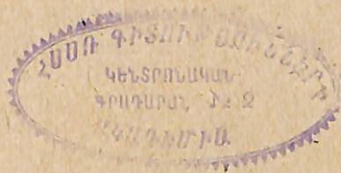
ԳԱՒԻԹ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

891.99

С

ԴԱՆԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

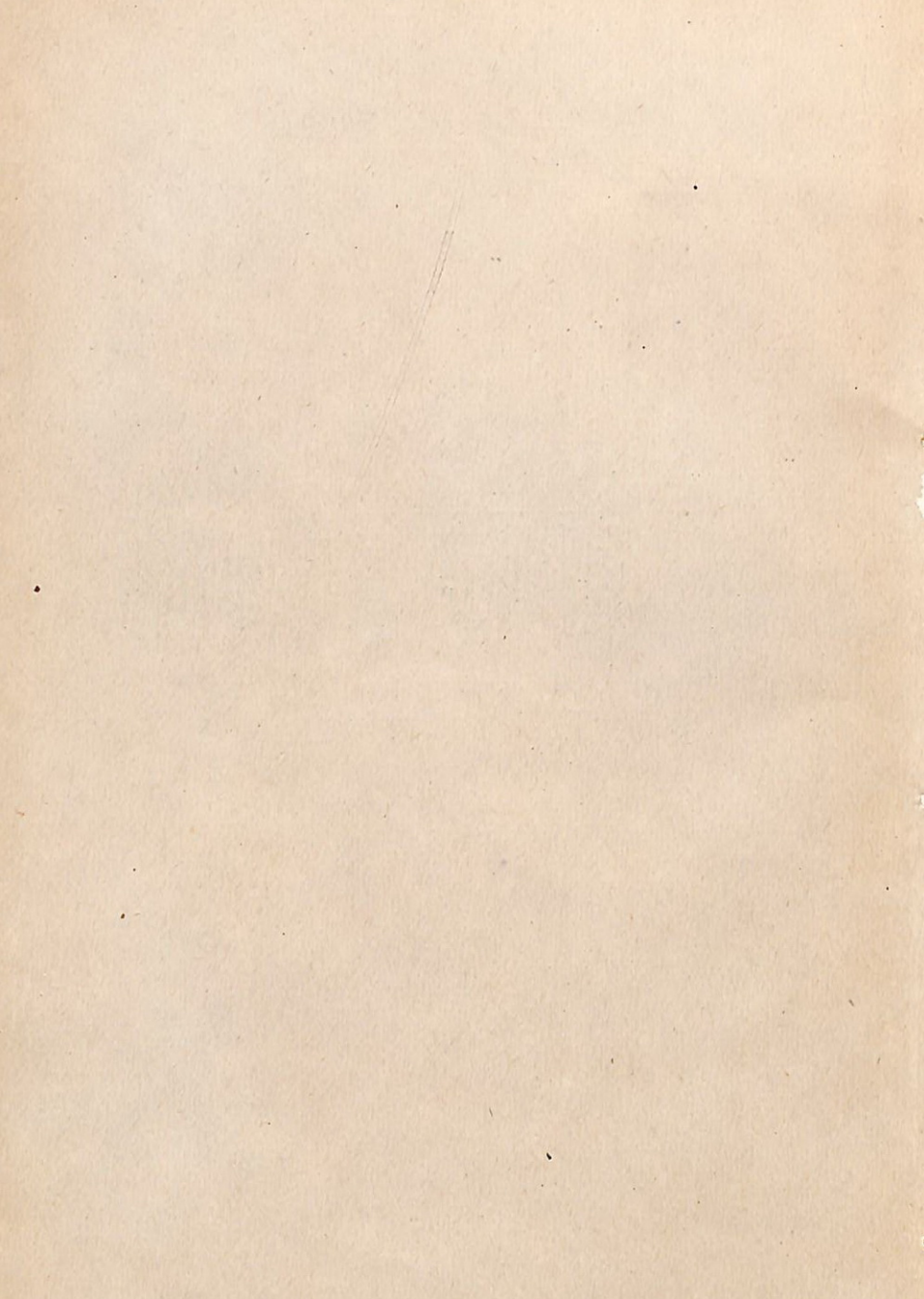
ՎԵՐԹՈՒՄՆԵՐ

1947

ԳԱՀԻՐԷ

ՏՊ. ՆՈՐ ԱՍՏՂ.

Ձ Ո Ն

Համեայտ հաւաքածոս կը ձօնեմ մեր գաղութին ազգային կեանքի լծակներէն եւ երկար ասէն Աղեքսանդրիոյ Թեմ. Ժողովի ասեմապէս՝ ազգային երեսփոխան Պ. Մելի Գրլընեանին, որ անգամ մը եւս ապացոյցը տալով իր գրասիրութեան՝ վեհանձն յօժարակամութեամբ եւ անմաշիւ փութկոտութեամբ հոգաց սոյն ձեռնարկիս տպագրական ծախքը, քաջալերելով զիս ներկայանալու հասարակութեան աւելի կանուխ եւ աւելի քնդունելի ձեւով մը, բայց միշտ առանց յաւակնոտութիւններու:

Հրապարակաւ կը յայտնեմ իմ խորին շնորհակալութիւնս եւ երախտագիտական զգացումներս յարգելի Պ. Մ. Գրլընեանին:

ՀԵՂԻՆԱԿՂ

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Վ. Թէքէեանն էր որ, գիշեր մը ինծի ներկայացուց Ղանգրուանի հեղինակը, որ այն ատեն դեռ «Վերջալոյսի Զանգեր»ուն հեղինակն էր միայն, Ու առաջին տպաւորութիւնը զոր կրեցի իմէ մնաց իմ մէջս՝ միշտ նոյնը, Ու այս տպաւորութիւնը, իր տոկունութեամբն իսկ, վերածուեցաւ ճանաչումի, համոզումի, վճիռի մը, գրեթէ առանց փոփոխութեան, Ու այս իրողութիւնը, այսինքն մէկ անգամ ընդմիշտ ինքզինքը ցոյց տուած և ժամանակին մէջ միշտ նոյնը մնացած ըլլալու այս իրողութիւնը, յայտնարեցով հանգերձ Շահլամեանի խառնուածքին բարեկեցութիւնն ու միօրինակութիւնը, կը յայտնարեէ նաև իր որոշ ինքնութիւն մը ունեցած ըլլալը։ Տրտում ու երկչոտ, խեղճ ու ընկճուած այս դէմքն ու նայուածքը, այս ձայնն ու մարմնը, այս գաղափարներն ու զգացումները, անշուշտ նոյնքան տրտում և երկչոտ, նոյնքան խեղճ ու ընկճուած գոյութիւն տուած են սև կուտային այս երիտասարդ հայ-մարդուն, Ու անցեալը՝ այս հայ-մարդուն որ անցնալն է ամբողջ ժողովուրդի մը, ո՛չ թէ սպիացած էր անոր մէջ, ինչպէս իր նմաններէն շատերուն, այլ իր ամբողջ արհաւիրքովն ու խուժողուժութիւններովը կենդանի էր դեռ ու կը կրէր զայն իր վրայ, ղեկավարելով զայն, և անոր կեանքին տալով իր ամբողջ նշանակութիւնը, Ունշուշտ անոր մէջ կա՛ր նաև զսպուած զայրոյթ մը, ներմղուած ըմբոստութիւն մը, որոնք անյուսութեան մը մղուշներուն մէջ կորսուած էին և որոնց ներկայութիւնը, հազիւ հազ և մերթ ընդ մերթ կը զգայի Ուսանց անցեալին այս կենդանի ներկայութեան Շահլամեան պիտի ըլլար անշուշտ իր նմաններէն դեռ մէկուն նման, Ու ասիկա՝ որովհետև այս կենդանի ներկայութիւնն էր որ իր մէջ ծնունդ տուած էր զգայնութեան մը, առանց որուն կարելի չէ բանաստեղծ ըլլալ Ս. Էնի՛ն։ — ո՛չ միայն ծնունդ տուած էր, այլ կը սնուցանէր զայն։ Կը գիտակցէ՛ր ինք այս հիմնական իրականութեան, Չե՛մ գիտեր։ Բայց ես յաճախ յաճ եմ իր անցեալին ծանրութեան տակ իր արձակած ճիշտութիւնը, յուզումով և կարեկցութեամբ, Ուս ճիշտը կարելի է լսել իր ոտաւ նաւորներուն գրեթէ իւրաքանչիւրին սէջալ, ինչպէս մէ՛ջը իր աչքերուն։

Իանաստեղծը, աւելի քան միւս արուեստագէտները, միշտ ներկայ է

իր ոտանաւորին խորքին ու ձեւին մէջ իր զեմքոյն ու մարմինովը իր քալուածքովն ու շարժումներովը իր անշարժութիւններովն ու ներքին աշխարհովը, ճշմարտեանի այս գիրքին մէջ ինչպէս նախորդին և գրեթէ իւրաքանչիւր էջի վրայ, ես կը հանդիպիմ իրեն, ինչպէս փողոցի մը մէջ, կը ճանչնամ զոյն, կը բարեւեմ ու կը խօսիմ իրեն հետ, լիւելին իսկ.— կը զգամ, կը հաստատեմ որ. այս էջերուն մէջ, ես զիս աւելի մօտ ճշմարտեանին ու ճշմարտեանը ինծի աւելի մօտ կը գտնեմ։ Ու այս մօտիկութիւնը անշուշտ ուրիշ բան չէ բայց եթէ անոր էութիւնը աւելի յստակօրէն տեսած ըլլալու, աւելի խորապէս և ընդարձակօրէն շոշափած ըլլալու գիտակցութիւնը, Սրբ, ճշմարտեանի էութեան մէջ, ինչպէս սեւեւ մարդկային էակի էութեան մէջ, անփոխարինելի բան մը կայ։ Անփոխարինելի բան մը կայ նաև ճշմարտեանի ոտանաւորներուն մէջ—այսինքն՝ կայ իրականութիւն մը որ մարդկային է, որ հայկական է, ուստի հայ-մարդու մը իրականութիւնն է և որ ի յայտ կուգայ այս էջերուն մէջ իրրեւ համեստ ու պարզ վկայութիւնը սերունդի մը իրականութեան, որ կը վարէ դեռ այս սերունդը ներքնապէս, բայց խուլօրէն, դժանդօրէն ու ներքին հեռաւորութենէ մը և գրեթէ անտեսանելիօրէն։ ճշմարտեան ո՛չ միայն կրած է գաղթականութեան սարսափները այլ նաև՝ որդանոցներու մէջ տիրող անհասկնալի անհասկացութիւններն ու անտարբերութիւնը մարդոց։

Բայց ինչ որ զիս կը շահագրգռէ ճշմարտեանի ոտանաւորին մէջ և շահագրգռած է առաջին օրէն իսկ, իր ոտանաւորին առանձնայատուկ նկարագիրն է և որով անիկա կը զանազանուի մեր բոլոր միւս ոտանաւոր գրողներէն։ Ու այս մասնայատուկ նկարագիրը, կենդանի իրականութիւն մըն է. մեծ կաբեյիւքեամբ մը պոբիզում, ինչպէս իր անձին, նոյնպէս իր կեանքին ու իր գործին մէջ։ Այս իրականութիւնն է որ ճշմարտեանի անձին, կեանքին ու գործին նշանակութիւն մը կուտայ ու կ'ապահովէ այս պարունակութիւնը, ճշմարտեանի ոտանաւորին մէջ խոնարհ ու պարզ յիշերն ու իրողութիւնները իրականութիւններն ու երազները, տենչանքներն ու ցաւերը երեւան կուգան, իրենց խոնարհութեան և պարզութեան մէջ և խոնարհութեամբ և պարզութեամբ, ճիշդ ու ճիշդ զանոնք տեսողին և ունեցողին նման, ճիշդ ու ճիշդ զանոնք մեղի ցոյց տուողին կեանքին նման, ու ինչ որ աւելին է դեռ, հետեւեալն է.— Ո՛չ միայն ճշմարտեան բնական մղումով մը կ'երթայ միշտ պարզ ու խոնարհ իրերուն և իրողութիւններուն, այլ նաև, պա՛րզ ու խոնարհ զգացումներով է որ կ'երթայ անոնց, կը գտնէ զանոնք, կը

բռնէ ու ցոյց կուտայ մեղի: Ու ըստ իս, ասիկա իսկ է Շահլամեանի ոտանաւորին մասնայատուկ նկարագիրը, ուստի, մասնայատուկ արժէքը:

Իր առաջին գիրքին մէջ այս նկարագիրը ի յայտ կուգայ, տեղ-տեղ, իր ամբողջութեանը մէջ և գրեթէ իր ամբողջական մերկութեանը մէջ. մարդկային գէմքի մը նման, Շահլամեանի գէմքին նման, իսկայն մատնանշած եմ իրեն ժամանակին, խրախուսած եմ զինքը ու խորատած՝ որ ճանչնայ ինքը՛նքը, մնա՛յ միայն իր սեփական սահմաններուն մէջ, իր սեփական ու մասնայատուկ իրականութեան մէջ, ինքն ալ մասնայատուկ իրականութիւն մը կարենալ ըլլալու համար մեր գրականութեան մէջ Ու ասիկա՝ որովհետեւ ամէն ինչ իր սեփական սահմաններուն մէջ միայն իրական է ու ամէ՛ն փրկութիւն իրականութեան մէջ է միայն, եւ ո՞րն է այս իրականութիւնը, այս պարզ ու խոնարհ իրականութիւնը որ մեր գրականութեան մէջ միայն Դ.Շահլամեանի մէջ կը գտնեմ ես:— Ահաւասիկ:—

Կէսօր օր է. ու ես նստած
Ծառերու զով շուրջին քակ
Կը հաշեմ. կտոր մը հաց,
Սեւ խաղող, պանիր ներմակ:

Գլխուս վրայ զուարթագին
Ճպուռներ կ'երգեն անհոգ,
Կէսօրուայ սառսիկ քափին՝
Զ'երեւիր ինձի ո՛չ ոք:

Մարգերէն կը բարձրանայ
Շուրջ մը ցաղջ՝ ու շուրջիս հետ
Կ'ըլլայ մէկ. կարծես կ'եռայ
Հոգւոյս մէջ սէր մը յուշէ:

Կ'ըլլայ երգ մը ցնծագին՝
Առնելով բոցէ թելեր,
Ու կ'երթայ ջիւղ գետակին
Զովուրթեան մէջ գերիվեր:

Մինչ գլխուս վրայ դեռ կ'երգեն
Ճպուռներ անհոգօրէն...

Հոս, ինչպէս ամէն տեղ ու միշտ, զգացումն է որ իր հետ կը բե-

րէ ձեւը իր ծնունդին ու զարգացումին մէջ ու հետ կը ծնի ու կը զարգացնէ ձեւը, չոս, ոտանաւորին չափն իսկ նոր է. նո՛ր մեր գրականութեան մէջ և բոլոր գրականութիւններուն, Ու հոս է, կը կրկնեմ, Շահլամեան բանաստեղծին կոչումը:

Անշուշտ, Դ. Շահլամեանի պարտականութիւնն է գտնել այս իրականութիւնն ու իր պարփակած կարելիութիւնը, զայն վերածել գիտակցութեան. տեւական հաղորդակցութիւն մը պահել անոր հետ, հաւատա՛լ անոր ու սիրել՛ զայն: Այսինքն՝ տեւականօրէն գտնել ու վերագտնել իր մէջ, իր կենդանութեան մէջ, զայն ազատագրել՝ բոլոր եկամուտ խորթութիւններէն ու ամէ՛ն ինչ զոհել անոր զարգացումին և աճումին ի խնդիր:

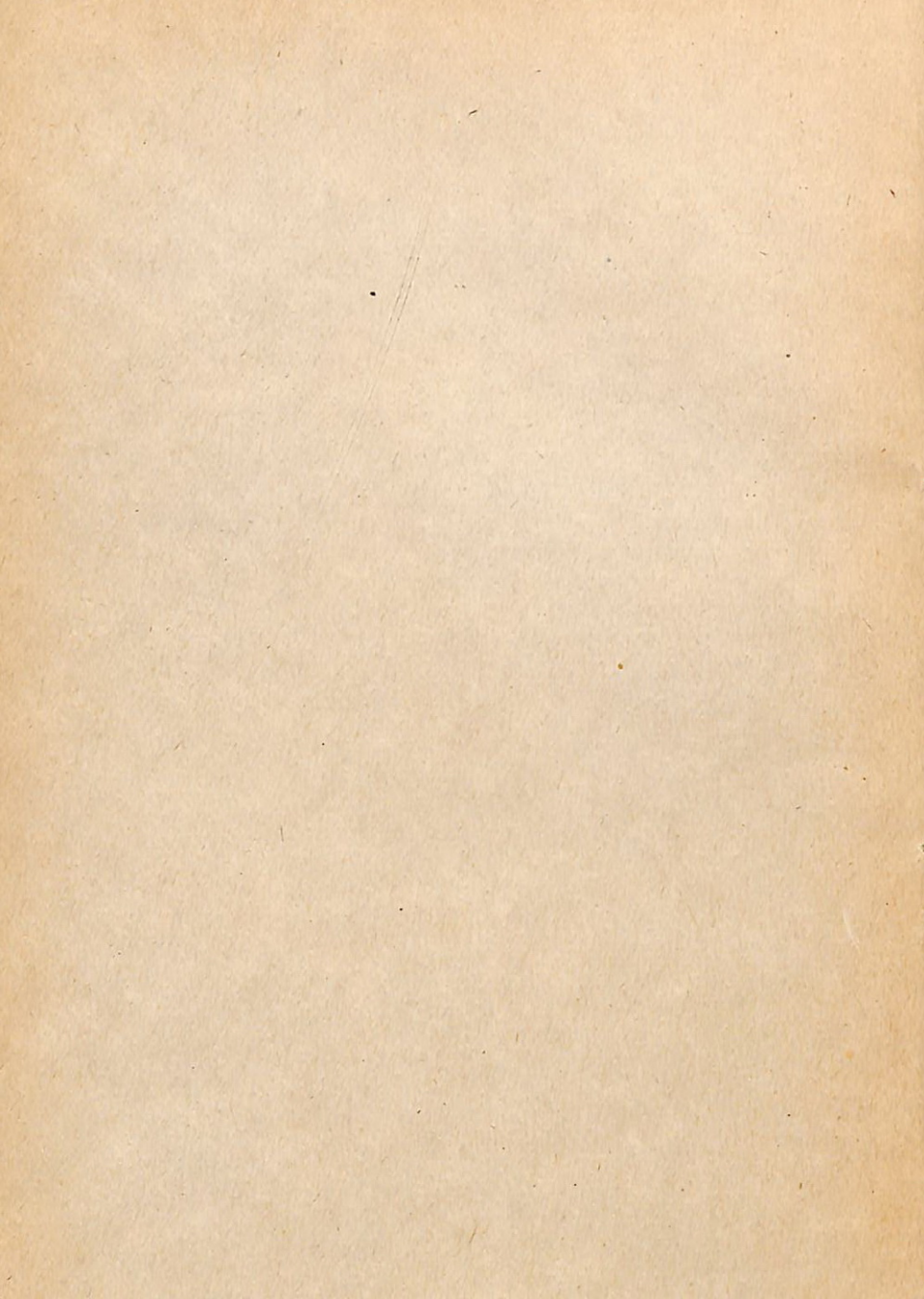
Ի՞նչ չափով Շահլամեան կատարած է ինքզինքին հանդէպ ունեցած իր այս պարտականութիւնը այս տասը տարիներու ընթացքին, որոնք կը բաժնեն այս երկրորդ հատորը առաջինէն: Ու իր ըրածէն առաջ՝ ի՞նչ չափով Շահլամեան կրցած է գիտակցիլ իր մասնայատուկ ու սեփական իրականութեան և այս իրականութեան պարունակած կարելիութեան. — Խոստովանիմ — ինչ որ կայ Ղանգրուանի կազմող ոտանաւորներուն մէջ իբրև գիտակցութիւն և իբրև իրագործուած սեփական արժէք, չեն գոհացներ զիս: Անշուշտ, Շահլամեանի այս ինքնայատուկ նկարագիրը աւելի զտուած է, բայց անիկա փշրուած է նաև ու ցրուած: Ու այս փշրումն ու ցրումը. նման ամէ՛ն փշրումի և ցրւածութեան, մեծ վտանգ մըն է: Աւելին. — աղէ՛տ մի՛ն է: Ու կը նշմարեմ որ Թէքէեանի ազդեցութիւնը այս իրողութեան պատճառներէն մէկն է: Ամէ՛ն ազդեցութիւն ամէ՛ն բանէ առաջ բաժանարար օյժ մըն է ամէն տեղ ու ամէ՛ն բաժանում՝ խաթարում մը: Արուեստագէտը, բոլոր մարդոց նման և բոլոր մարդոցմէն աւելի ինքզինքին հանդէպ ունեցած ուրիշ մեծ պարտականութիւններէն մէկն է պայքարիլ այս ներքին ցրուածութեան, ներքին տարտղնումին դէմ, այսինքն, իր սեփական ու տեւական ազատագրումն և Առանց ազատութեան՝ ինքնութիւն չկայ ու առանց ինքնութեան՝ ներքին միութիւն: Ու գեղեցկութիւնը, ճշմարտութիւնը, արուեստը ամէն բան ըլլալէ առաջ, ներքին միութիւններ են:

Անշուշտ, դատողութեան այս արարքները ո՛չ մէկ ծառայութիւն չեն կրնար մատուցանել այն երկու հատորներուն համար, զորս արդէն հրատարակած է Շահլամեան: Բայց, գրական քննադա-

տութիւնը, ինչպէս միւսները, որ ժամանակին մէջ իր քննադատած գիրքէն վերջը միայն գոյութիւն կը ստանայ, կը հասնի՝ հեղինակի մը յաջորդ գործին ակիզքին, ո՛չ թէ խծափելով, արհամարհելով, վարկաբեկելով հեղինակը, ո՛չ ալ սահմանափակուելով անոր թերութիւններուն մէջ, այլ, հեղինակին արդէն իրականացուցած գործին մէջ գըտնելով և ճանչնալով հեղինակին մասնայատուկ և իրական կարելիութիւնները, այսինքն՝ ինչ որ եզակի է հեղինակին մէջ և զանոնք յանձնելով հեղինակին ուշադրութեան համբերութեան, խելքին կամքին ու դիտակցութեան, Այսինքն՝ հեղինակ մը իր կարելիութիւններուն մէջ իսկ յայտնաբերելով ինքզինքին, Ու այս էջերը գրուեցան միա՛յն ու միայն այս յայտնաբերումին ի խնդիր:

Անշուշտ, Շահլաժեանի լեզուն, պատկերները, ոտանաւորի արհեստը, ոտանաւորը կառուցանելու և ամբողջացնելու կամքը, լուրջ և տեւական աշխատանքի մը կը կարօտին, Ես ամբողջ սիրտովս իրեն կը մաղթեմ համբերութիւն և ուշադրութիւն, խստութիւն և գիտակցութիւն: Ու ներքին անօթութիւն, մի՛շտ անօթութիւն, միա՛յն անօթութիւն:

ԱՐՇԱՄ ՏԱՏՐԵԱՆ

ՄՈՒՔ ՎԱՅՐԿԵԱՆՆԵՐ

★
★ ★

Իմ մութ հոգիս նման է
Քարանձաւին այն խորունկ,
Որուն ներքեւ ամէն տունկ
Սարսուռ կ'ըզգայ մահուընէ:

Արուարծանին մօտ փռուած՝ վրանաքաղաքն այս տժգոյն
Զիս կը յուզէ համօրէն տառապելու աստիճան,
Ու կը խորհիմ թէ ինչպէս պիտի ես հոս օրն ի բուն
Վատնեմ ժամերը գալիք քիչ մը առանց խնդութեան:

Անծայրած իր միջոցն իր կը հպի գորշ երկինքին,
Ու համբոյրէն այդ անշուք՝ առած է գոյնն ալ անոր,
Կուլայ երկինքը լռին՝ մինչ միջոցին մէջ անդին՝
Հոնքն աշունին կը բերէ հեծեծանքներ ահաւոր:

Վրանաքաղաք՝ որ ինծի գերեզմանոց կը թուիս,
Ուր վրաններդ են նման դամբաններու անլեզու,
Եւ անոնց մէջ՝ շէնքերդ ալ՝ մատուռներու՝ որոնք զիս
Լոկ տխրութեամբ կ'համակեն ու արցո՛ւնքը կը զեղու:

Ո՛վ էութիւնս անհանդարտ, պիտի դեռ շա՛տ տառապիս,
Ինչպէս այս ծառն անտեսուած՝ միայնութեան մէջ բախտին,
Բայց հիւժումէն յետոյ այդ, պիտի գտնես անշուշտ զիս
Աւելի շէն ու առոյգ, տիրացած ի՛մ երազին:

Ա Շ Ն Ա Ն Գ Ի Շ Ե Ր

Կ'իջնէ գիշերը նորէն՝
Համայնական սուգին պէս,
Ու տրտմութիւն մը կարծես
Կը ծաւալի՝ համօրէն:

Փողոցներուն մէջ ամէն՝
Անծրեւէն վերջ իրիկուան՝
Արցունքի մեծ լիճեր կան՝
Թափուած անհուն երկինքէն:

Անհուն աշխարհ մ'ալ հոգիս՝
Իր մշտաթուխ պ կամարով,
Ու անոր տակ տրտմաթով
Լիճ մ'երազող, յուզող զիս:

Տասնամեակին այս վերջին քաղցիք դուք քովէ քով,
Ո՛վ երազներ ոսկեծին, զոյգ երազներն իմ կեանքին.
Դուք զերթ մրցորդ իրարու՝ մերթ բարի մերթ ալ խռով,
Տեսանելի եւ անտես երազներն իմ թանկագին:

Զեզմով եղաւ իմ հոգիս՝ աշխարհ մ'հսկայ դիւթական,
Պայծառացաւ երկինքն իր, որ այնքան մութ էր արդէն.
Յերեկն արեւն հոն իջաւ, ու գիշերն ալ լուսընկան,
Կամարին վրայ մընայուն՝ դուք ծիածան մ'ապագէն:

Տասնամեակին այս վերջին՝ քանի՜ անգամ ես ի զուր
Փորձեցի ձեզ պինդ գրկել, — ես սիրահար խենթ տղայ —
Բայց դուք իսպառ խուսափող եղաք իրե՛րն ոսկեհուր:

Տէ՛ր, անոնցմէ դուն հիմա տո՛ւր վայելքը գէթ միոյն,
Բայց ո՛չ այնպէս որ անցնի տեսիլքի պէս հոգեհմայ,
Ու զիս խաբէ տարօրէն, այլ իրականն ինձ տուր դուն:

Վ Ե Ր Յ Ի Շ Ո Ւ Մ

Հին օրերուն՝ երբ պատանի էի ես
Ու հոգիս ալ՝ ունէր բոցէ թեւիկներ,
Այն օրերուն ես փափաքեր եմ այսպէս՝
Քիչ մը ժպիտ եւ քիչ մըն ալ կոյսի սէր:

Այն օրերուն՝ հոգիս անմեղ կարապ մ'էր՝
Երազանքի լճակին վրայ սուրացող,
Այն օրերուն հոգիս դժուար կ'ըմբռնէր
Սիրոյ քերթւածն ընթեռնելով տող առ տող:

Հիմա հոգիս չունի թեւեր բոցեղէն
Երկինքին տակ այս գորշագոյն ու հիւանդ,
Եւ անցեալի այն ժպիտէն ու սէրէն՝
Հոն կը մընան յիշատակներ քարուքանդ:

Ա Շ Ն Ա Ն Ե Ր Պ Ե Ր

...«Պիեռնի համբույն ևս կ'երագիւմ
Յաւր կ'եամբի աւուրնեհուն»...

ՄԻՍԱԲ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

Աշնանային երեկոյ. ծառերն ամէն հիւանդ են,
Հոգիներու պէս թախծոտ անոնք հանդար կը նային.
Մինչդեռ տրտում ուռիներ տերեւն իրենց կը թափեն,
Ծառերուն վրայ հովն է որ կ'երգէ իր հին մեղեդին:

Աշնանային երեկոյ... անվերջօրէն կ'անծրելէ,
Ծառերն ամէն հիւանդ են ու տրտմօրէն կ'օրօրուին,
Կ'ելլէ ցաւոտ շշուկ մը՝ ամէն ինկած տերեւէ,
Մինչ անոնց վրայ հովն է որ կ'երգէ իր հին մեղեդին:

Ու իմ հոգիս ալ հիւանդ, նման անոնց հէզ կեանքին,
Աշունին մէջ միայնակ կ'երգէ երգ մը ողբագին,
Երգ մը անցնող օրերու երջանկութեան պարտէզէն:

Տա՛յր որ հիւանդ այս հոգիս եղբայրանար անոնց հետ,
Ու աշունին մէջ թաղէր իր ցաւերը առ յաւէտ,
Եւ որպէս թուփ մը դալար՝ գարնան բացուէր ան նորէն:

Ն Բ Գ Ն Ա Ն Զ Բ Ե Ի Ե

Տխո՛ւր, տխո՛ւր կ'անծրեւէ
Փողոցին մէջ ամայի...
Ամէն ինկած տերեւէ
Կ'ելլէ ծայն մը ողբալի:

Ոչի՛նչ այնքան տխուր է
Սա աշունին հովին տակ,
Որքան հարուածն արոյրէ
Անծրրեւին անկուտակ:

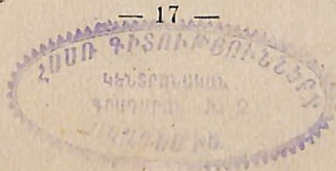
Կ'իյնայ կաթիլ մը ահա՛
Տերեւին վրայ աշունի,
Ու այս նեւէն անխընայ՝
Սիրտս յանկարծ կ'արիւնի...:

Ջանձրոյթն ահա կը մտնէ հոգիէս ներս այս գիշեր,
Ջերթ ուրուական մ'ահաւոր, դանդաղօրէն ու լռին.
Ու կը սփռէ ամէն կողմ յուսաբեկում եւ աւեր,
— Փախուստ կուտան իմ վերջին երազներս ալ ոսկեծին:

Ի՛նչպէս չողբալ, չափսոսալ օրերուն վրայ որ անցան՝
Այնպէս արագ ու անտես, — քառասմբակ, սլարշաւ —,
Օրերն անմեղ մանկութեան, պատանութիւնը վառման,
Ու վայրկեաններն այս անցնող՝ օրերուն մէջ ապաշաւ:

Ի զո՛ւր կ'ուզեմ ես կառչիլ սա մէկ հատիկ իմ յոյսին,
Որ տարիներ շարունակ ես մեծցուցեր եմ անքուն,
Բայց ես անզօր եմ, տկար, զայն կը ձգեմ իր բախտին:

Ամէն կողմ մո՛լթ է հիմա, հոգիիս մէջ կա՛յ գիշեր,
Հուսացնցող օրերէն չկայ փարոս մ'իսկ տժգոյն,
Որ էութիւնս յուսաբեկ խաղաղ քարափ մը հանէր:

A II
138/3

Այս իրիկուն, ինչպէս միշտ,
Երբ աղջամուղջը կ'իջնէ
Քաղքին վրայ լուռ, դժնէ,
Կուգաս ինծի ով մեծ վիշտ:

Եղբայրակա՞ն թէ դաժան
Լուծ մըն է այս՝ չեմ գիտեր
Զի ես շատ հեղ եմ քալեր
Քեզ հետ երկար այս ճամբան:

Դուն անմարմին եւ սակայն
Երբեմն եղար ծանր այսքան,
Որ իմ հոգիս կարեւոր
Քիչ մընաց որ փշրուէր:

Ու եթէ ես չեմ կրցեր
Զերբազատուիլ քեզմէ դեռ,
Պատճառն այն է որ դուն միշտ
Փնտռեցի՛ր զիս, ո՛վ մեծ վիշտ:

Ա՛լ բաւական է որքան քալեցինք մենք միասին,
 Զերթ մտերիմ ընկերներ, ճամբաներէն այս դաժան.
 Ո՛վ տրտմութիւն եւ կամ վիշտ, ժամն հասած է բաժանման
 եւ ես կ'ուզեմ թօթափել իմ հոգիէս լուծն այս հին:

Կը յիշեմ օրն այն մռայլ, երբ բոյն դրիր հոգւոյս մէջ,
 — Հո՛ն՝ ուր երազ ու ժպիտ, երջանկութիւն միայն կար, —
 եւ քիչ առ քիչ մարեցիր ոսկի լոյսերն անհամար՝
 Դարձնելով զայն իսպառ քարանձաւ մը մութ ու գէջ:

Արդեօք պիտի յամառի՞ս դուն տակաւին հոն մնալ,
 Ու ծանրութեամբ մ'ահագին մըճահարել իմ հոգին.
 Բայց այդ արդէն պիտ' ըլլար վճիռ մ'ահեղ ծանրագին՝
 Մահացընող եւ փշրող նոյնհետայն մեզ երկուքս ալ:

Օ՛ն, ուրեմն, ա՛լ հեռացի՛ր, անվերադա՛րձ հեռացիր...

ՎԻՇՏ ԱՆԱՆՈՒՆ

Այդ երէկ էր,
Աշուն գիշեր,
Երբ միասին՝
Մենք անլուսին՝
Քալեցինք:

Ճամբուն վրրան՝
Ուրտեղ միայն
Քանի մը ծառ՝
Մերկ ու անկար՝
Կուլային,

Դուն ուզեցիր՝
Որ անյարիր
Մենք ունկնդրենք
Մորմորն աննենգ
Ծառերուն:

Ու առինք կանգ.
Երբ նայեցանք
Աչքերու մէջ
Իրարու գէջ,
Զգացինք՝

Որ մեր հոգին
Հիւանդագին՝
Լո՛ւռ կ'արտասուէր
Այդ մութ գիշեր՝
Ծառերուն հետ:

Ա Ր Ծ Ի Ի Ն

Արեւն հեռուն՝
 Բոց մ'է անհուն
 Ու շառագոյն .
 Կեանք է համակ
 Երկինքին տակ
 Համապարփակ :

Իսկ ես տօգոյն ու հիւանդ
 Տղայ մ'եմ որ չունիմ խանդ
 Խամրելու մօտ մանաւանդ .
 Արեւին դէմ ծնրադիր
 Կը պաղատիմ անյարիր
 Գալիք օրուան ի խնդիր :

Ո՛վ քաղցր արեւ
 Ծաթէ՛ թեթեւ
 Գլխուս վերեւ .
 Զի դուն բարի
 Ես յիրաւի
 Որ անբերի
 Ինչքն իսկ ամէն
 Կ'ընես բունէն
 Պտղի պարէն .
 Ո՛վ քաղցր արեւ
 Ծագէ՛ թեթեւ
 Գլխուս վերեւ :

ՍԻՐՈՅ ՊԱՅԵՐ

Կ'ուզէի որ այս գիշեր
Երկինքի բիւր աստղերէն
Ոսկի երազ մը ծորէր
Հոգիիս մէջ հեշտօրէն:

Ու լուսնկան երբ իջնէր
Իր կուսութեամբը շրքեղ,
Վառէր այնտեղ լապտերներ՝
Փալփրլուն ու գունագեղ:

Երկինքին դէմ ոսկեշող
Դեռ կը սպասեմ երազուն...
Ահա՛ կ'իջնէ տող առ տող
Ոսկի քերթւածն աստղերուն:

Երազեր եմ քեզ յաճախ իմ հրաբորբ աւիւնով՝
Առանց որ օր մ'արժանի եղած ըլլամ քեզ գրկել,
Քե՛զ, սէր անգուծ, որ քովէս անցար զացիր անընտել
Ու ծիծաղով մը խոշոր բաժնուեցար անխըռով:

Բայց ի՞նչ ես դուն՝ որ սրտիդ ես չըկըցայ տիրանալ.—
Դժուարահաճ գեղունի՞ թէ կոյս մ'արդէն դառնացած,
Որ կ'ըսպասէ ընդերկար տրդու մը հեզ, սրտաբաց՝
Ենթարկելու հաժար զայն իր քըմայքին ոխակալ:

Բայց եթէ, սէ՛ր երազի, կրնաս մընալ ինձ համար
Փոքր՝ կ'աղջիկ մ'անհանդարտ ու զիս խաբող շարունակ,
Ո՛հ, ի՛նչ հեշտին է այսպէս քեզ սպասել զաղտնաբար

Ու միշտ յուսալ, երազել, մինչեւ որ ձեռք մ'ըսպիտակ,
Ձեռք մը պզտիկ ու անմեղ իմ ձեռքերուս մէջ ցրտին
Բերէր հեշտանքն ու նաեւ ջերմութիւնն հո՛ւր արեւին:

Երազիս մէջ այս գիշեր
Շրթունքներէդ կը հոսէր
Սիրոյ քերթւած մը անգին՝
Որուն բառերն էին հին:

Գարնանային այդ գիշեր
Թէեւ հիմա չեմ յիշեր,
Թէ՛ երկինքն էր աստղազարդ,
Եւ կամ լուսինն էր զուարթ,

Բայց կը յիշեմ, կը յիշեմ՝
Երբ դուն նստած ինծի դէմ,
Ըսիր բառեր սիրաշեր,
Որոնց հոգիս կարօտ էր:

Այդ յիշատակն է նորէն
Որ արթնցաւ հեշտօրէն,
Երբ շրթունքներդ ինկան իմ
Շրթունքներուս մտերիմ:

ԱՂՋԻԿՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Ամէն անգամ ես ձեզմով կ'ըզգամ ինքզինքս երջանիկ,
Այնքա՛ն հարուստ, որ երբեք չիի կրնար մտածել,
Թէ լոկ ձեզմով կեանքն այսպէս կրնար իր հունը փոխել
Ու դառնալ քիչ մ'արեւոտ ձեզ ողջ տեսքէն հիացիկ:

Ո՛վ աղջիկներ հայկազուն, ձեր աչքերուն մէջ այսօր
Հազար երազ կայ բոսոր՝ շրջագիծով լուսավառ,
Որոնց մէջէն ինքզինքրս կ'ըզգամ այնքան ես կայտառ,
Ու կեանքն այս մո՛լթ կը դսռնայ ճամբայ մը լայն, լուսաւոր:

Ձեր դէմքերուն վրայ եւր փայլի ժպիտն այգային
Աշխարհ մը նոր կը բացուի իմ հոգւոյս մէջ յամրաբար,
Կարծես գարնան հոգեթով երկնամարն ան ըլլար,
Որուն վրայ ման կուգայ սկաւառակն արեւին:

Ու ձեր ծայները հնչեղ՝ զերթ օրհնութիւն իրիկուան
Կ'արծազանգեր հեշտօրէն միջոցին մէջ տարուբեր,
Իսկ ձեր նազանքը քնքոյշ՝ որպէս անխօս հրաւէր,
Ամբողջ հոգիս կը դիւթէ կարօտներով անսահման:

Պ Ա Ղ Ա Տ Ա Ն Ք

Հեռուններէն ինձ կուգայ
Բուրմունքն անուշ իրիկուան
Գարո՛ւն, գարո՛ւն է հիմա:

Ա՛հ, գայիր գէթ նաեւ դուն
Այս ճամբայէն հոտեւան
Քեզ սպասող հէգ տղուն:

Դուն գիտես որ գարնան հետ
Գաղտնի սէրեր կը ծաղկին
Ու երազներ արփաւէտ:

Ա՛հ, գայիր գէթ նաեւ դուն
Այս ճամբայէն հոտեւան
Քեզ սպասող հէգ տղուն:

ՎԱՆԿԵՐՆ ԱՆՈՒՇ ԱՆՈՒՆԻԳ

Զերթ երգ մը հին ու գողտրիկ, որ կը մնայ ինձ ընծայ,
ես կը կրկնեմ անունիդ վանկերն անուշ ու բուրեան.
Վանկեր՝ որոնք անցեալի նոյն քաղցրութեամբը կուգան
Շուրթիս վրայ ու քիմքիս՝ երբ յիշեմ քե՛զ հիմա:

Դուն թէեւ փոքր եւ սակայն ունեցար յորդ ջերմութիւն,
եւ հոգւոյս մութ ու ցրտին խորշերուն մէջ նետեցիր
Այնքան կրակ ու բոցեր, որոնցմէ լոկ ցանուցիր
Դեռ կը մնան շէկ կայծեր՝ ակութին մէջ իմ հոգւոյն:

Երբեմն ի գուր կը ջանամ շէկ կայծերէն այդ ցրիւ
Ունենալ հուրը նախկին եւ գոյն անոր տակաւին,
Սակայն երբեք չեմ հասնիր ես ցանկալի արդիւնքին:

Ինչ տուիր ան առեն, տուի՛ր զանոնք անհաշիւ՝
Պզտիկ սէրեր ու երգեր եւ ժպիտներ աղուանոյշ,
Որոնցմէ ետք հոգւոյս վրայ չ'երեւաց ո՛չ մէկ մշուշ:

ԱՅՍ ԱՌԱՒՈՏ

Այս առաւօտ
Այնքան կարօտ
Կոյս սէրերու,
Ժրպիտներու:

Այս առաւօտ
Այնքան թախծոտ
Շրթներուս վրայ
Երգ մը կուլայ:

..

Այս առաւօտ
Տնակիս մօտ
Ստուեր մը կայ
Փոքր աղջկայ:

Այս առաւօտ
Այնքան տարփոտ
Է՛ կոյսն հիմա
Որ պիտի լայ:

Կ'ուզե՞ս որ մենք քիչ մ'այսպէս նստինք ծառի մը ներքեւ,
 Հեռու քաղքի ժըխոխէն ու մարդերէն ալ ժըլատ,
 Բանանք մեր սիրտը լըռին՝ այնքան մուլթ ու անարեւ,
 Ու սպասենք՝ որ ծագի լոյսն աստղերուն զթառատ:

Տե՛ս, ծառերն են սգաւոր՝ իրիկուան մէջ այս անդորր,
 Ու հոմն անոնց մէջ կ'երգէ իր միալար մեղեդին.
 Տե՛ս, նաեւ սա՛ վարդենին, որ որմին քով մենաւոր
 Լուռ ըղծանքով կ'ըսպասէ բիւր աստղերու համբոյրին:

Բայց դուն լուռ ես ու տրտում՝ ինչպէս ուռի մը գարնան,
 Որուն գլուխն է միշտ կախ՝ երազանքի անծնատուր,
 Դուն կը սիրես ցուրտ դէմքով սփինքսի մը պէս լռելեայն,
 Իշխել ամէն սիրտերուն՝ որոնք կ'ըղծան քեզ մաքուր:

Մինչ աստղերը կ'առկայծին հետզհետէ մեր վերեւ,
 Դուն կը բերես շրթներուդ մեղրահիւթը բոցարեւ:

ՊԶՏԻՆ ԽՆԴՔՆԵՐ

Մայթերուն վրայ երեկոն
Գաղտագողի կը բազմի,
Ու փողոցէն աջ կողմի
Կուգայ աղջիկն՝ հուր, կոկոն:

Քովէն կ'անցնի. կը ժպտի՝
Հրաւերի մը փոխան,
Մինչ իմ տենչերս կ'երթան
Իր հասակին ծաղկատի:

Կը հայածեմ ես զանի
Մութին մէջէն գիշերուան,
Ու կը բռնեմ դիւթական
Իր ձեռքերէն հոլանի:

Ան վերստին կը ժպտի...
Կ'երթանք հիմա քով քովի.
Ո հ, իմ սիրտս է գորովի
Ու իղծերս են՝ ծաղկատի:

Մինչ մայթերուն վրայ կ'իջնէ
Իրիկունը գաղտնօրէն,
Զոյգ մը ստուեր կը բալեն
Փողոցներէն ցուրտ, դժնէ:

Երբեմն ինծի կ'այցելես հովուհիի մը նըման
 Լայն դաշտերէն եւ կամ թէ ուղիներէն ամայի,
 Երբ շուրջս արդէն կը տիրէ թախծութիւնը իրիկուան
 Ու երբ վերէն աստղերուն՝ լոյսը յուշիկ կը մաղուի:

Դուն երբեմն ոստոստող զերթ նապաստակ եւ կամ թէ՛
 Եղնիկ մը որ կը ճեմէ կողին վրայ լեռներուն,
 Եւ երբեմն ալ զերթ քամի՝ որ իր ճամբուն կը քանդէ՝
 Փոքր ածուններն ու մէջի ծաղիկները գոյնզգոյն:

Կը վերյիշեմ պահն անդորը, իրիկուն մը երբ եկար,
 Տուած ծամերդ հովերու շոյանքներուն տարփակէզ,
 Եւ ուզեցիր որ պատմեմ իմ հոգիիս վէպն երկար,
 Որուն մէն մի էջն արդէն հառաչանք մը տուաւ քեզ :

Դուն քաղցրօրէն սիրելի, քրոջ մը պէս մտերմիկ,
 Կ'ուզեմ որ քեզ ունենամ ամէն վայրկեան, ամէն ժամ,
 Դէմս կանգնած, քովս ի վեր, զերթ սիրուհի մը փոքրիկ,
 Այս տրտմութեան պահերուն՝ մահւան սարսուռն երբ զգամ:

Երբեմն ինծի կ'այցելես հովուհիի մը նըման,
 Երբ շուրջս արդէն կը տիրէ թախծութիւնը իրիկուան:

Ինչպէս երկինք մը պայծառ, — ո՛վ անսահման ովկիան, —
Ուր քիչ առաջ կային դեռ կապարի գոյն բոյլ ամպեր,
Այնպէս ալ սիրտըս հիմա կը հրճուի ամէն վայրկեան՝
Մոռցած լլկանքն երէկի, գուպարներն ալ տարուբեր:

Սակայն ի՛նչպէս եղաւ որ այդ յուսահատ սրտին մէջ
Ծագեցաւ յոյսն այնքան շուտ՝ ծիածանի մը հանգոյն,
Գուցէ պատճառ մը տարբեր, որուն համար ես անվերջ
Պիտի ուզեմ մտածել՝ հանելուկին այդ սիրոյն:

Միայն նայուածք մը, այո՛, բաւական էր որ հոգիս
Արթըննադ իր վաղեմի թմրութենէն ու քունէն,
Նայուածքնայն հո՛ւր աղջկան, որուն շրթներուն նարգիս
Ինկաւ ժրպիտը սիրոյ ու ցոլացաւ ջերմօրէն՝

Իմ շրթներուս ալ վրայ: Երկար կ'ուզեմ որ ապրի
Գէթ յիշատակը անոր, ու վայրկեանն այդ կարճ սիրոյ,
Ուր սրտերուն շուրջ պատած ամպերուն տեղ աշնայնի՛
Բերաւ վճիտ ծիածանն՝ անհուն ժպիտն Աստուծոյ:

Քեզ հանդիպիլ ամէն օր եւ բաժնուիլ վերըստին՝
Առանց որ բառ մը երբեք փոխանակած ըլլանք մենք,
Բայց միայն զուսպ ժպիտներ՝ ջինջ բացատրող մեր հոգին,
Ու ակնարկներ հոգեսոյզ հոգիներու մէջ աննենգ:

Ո՛հ, դժուարին է այսպէս բռնել զարկերը սրտին,
Եւ ամէն օր նոյն ժամուն հանդիպիլ լճու, վճռակամ,
Ու չրկրնալ մանաւանդ տառապանքով հեշտագին
Ըսել բառեր մոտերիմ, սիրոյ բառեր քաղցրահամ:

Ըսել բառե՛ր... բայց եթէ մերժումդ ըլլայ անողոր,
Ու դուն իսպառ զլանաս ժպիտներդ հեշտալի,
Որոնց համար գաղտնօրէն հոգիս տակաւ կը հալի:

Ըսել բառե՛ր... բայց եթէ ուզես մընալ դուն անոր,
Ու նայուածքներդ այդ աղու հեռացընես ինծմէ ա՛լ,
Ըսէ՛, ի՞նչպէս գիշերին ես կարենամ մօտենալ:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Գետական անդորրը է այնքան, որ չես կրնար որոշել
 Թէ ջուրն իր ջինջ ո՛ր կողմէն եւ գաղտնօրէն կը վազէ.
 Եզերքն անոր երկարող՝ ճամբայ մըն է աւազէ՝
 Մարդոց համար քաղաքի, դժուարին ու անընտել:

Անծայրածիր ջուրին վրայ կամուրջ մը կայ փայտաշէն,
 Որ բացած է գիրկն իր շէն՝ հրաւէրի մը փոխան,
 Սպասելով որ անցնի այդ պահերուն իրիկուան՝
 Գիւղի աղջիկն ամօթխած՝ տոտիկներով հրեղէն:

Եւ այդ ջուրի եզերքին, կամրջակին մօտ խոհուն
 Ուռիներու խումբ մը լոկ մշտարթուն եւ գլխահակ՝
 Երագն իրենց կը պատմեն սահող ջուրին անապակ
 Ու գետն անխօս ու գաղտնի՝ կը տանի զայն ծովերուն:

Ա՛յ երեկոյ է հիմա... Կ'անցնի աղջիկը նորէն
 Կամրջակին վըրայէն, ու այդ անցքէն ցնծագին
 Կը ճարճատի ան ահա. մինչ ջուրին մէջ գետակին
 Կ'իյնան ցօլքերն աստղերուն ու լուսնակին՝ դողալէն:

ԵՐԵԿՈՆ՝ ՆԵՂՈՍԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

Կ'իջնէ հանդարտ երեկոն
Նեղոսի համր ափերուն
Այնպէս քաղցրը, օրօրուն
Կ'իջնէ հանդարտ երեկոն:

Ծառերն ամէն կ'արթննան,
Սկիզբն է այս նուագին,
Այնպէս անուշ ու մէկին
Ծառերն ամէն կ'արթննան:

Լոյսերն ամէն գետափին
Կայծռ իկներ են լռին,
Այնպէս մեղմիկ կը վառին
Լոյսերն ամէն գետափին:

Չարանքի լուսրնկան
Նեղոսի մերկ պորտին վրայ,
Այնպէս հեշտին կը խաղայ
Չարանքի լուսրնկան:

Ի տես հիմա բոլորին
Եւ ունկնդիր ամենուն՝
Սիրտըս նուագ մ'է անհուն,
Ե՛ւ փոթորկող ե՛ւ լրռին...:

Համայն քաղաքն՝ ահաւասիկ ոտքիս տակ
Մեռած՝ դիակ մ'է կարծես...

Ամէն կողմ մութ ու լռութիւն մը յստակ՝
Տարօրինակ երգի պէս:

Ու ես տէրն եմ վերըստին այս գիշերին՝
Անծայրածիր երկնի տակ.

Ես իշխանն եմ ու այս քաղաքն՝ իմ գերին
Է՛ կամքերուս՝ հպատակ:

. , . . .

Հեռուներէն լոյսի ցանցեր կը նետուին,
Հոս՝ աբլոր մը կը ծայնէ...

Ու ես կ'ըզգամ ոտքերուս տակ՝ քաղաքին
Զարթնումն ահեղ ու դժնէ:

Ու իմ մէջէս այս ըռպէիս կը պոռթկան
Աղաղակներ անանուն...

Ես վրիժառու՝ կը կանգնիմ դէմ-յանդիման
Աստուծոյ եւ մարդերուն:

ԳԻՒՂԻ ԱՌԱՒՈՑ

Աքլորի ծայն մը ուժգին
Կիսաստուերին մէջ կրկին,
Լուսաբա՛ց, լուսաբա՛ց...

Գոմերուն մէջ խուլ բառա՛յ
Արշալոյսէն ալ առաջ,
Լուսաբա՛ց, լուսաբա՛ց...

Ու կը հընչէ գիւղակին
Զանգը՝ զիլ, ցնծագին,
Լուսաբա՛ց, լուսաբա՛ց...

Կ'երթայ հօտաղն իր հօտով,
Զուարթ երգն իր երգելով,
Լուսաբա՛ց, լուսաբա՛ց...

Միջնաբերդէն հնօրեայ հայեացքս հեռուն կը հեռուն,
Հեռուն այն հին քաղաքին, որ գուցէ դար մը առաջ
Դաշտագետին մ'էր անգոյն, տուներ կային դեռ զաճած,
Մինչդեռ այսօր նոր-սշէն՝ ան կը ցցուի երկնին դէմ:

Հոգս'րտ է ան, եւ կարծես հեգնել կ'ուզէ իր քովի
Քաղաքն այն հին, որ երէկ միակ տէ՛րն էր իրական,
Մինչդեռ այսօր լոկ իրմէ մինարէներ կը մընան՝
Յամառօրէն պսրսրող՝ ամպրոպի դէմ ու հովի:

Խորքն այս երկու քաղաքին շատ տարբեր է իրարմէ.
Մի՛ն՝ որ նորն է, կը վազէ՝ այնպէս արագ որ կրնայ
Օր մը այնպէս յանկարծուստ փուլ գալ հիմէն ինքն իր վրայ:

Մինչդեռ միւսն ալ յամառ՝ դեռ կը կառչի անցեալի
Այն բարբերուն նախնական ու իրերուն «փառք»ով լի,
Որոնք մարդոց այսօրուայ աչքին ոչի՛նչ են, բարէ՛....:

Այս պահն է գիշերուան
Ուր երկինքէն կր թափի
Կաթնանման ու արփի
Լոյսն աստղերուն գթառատ:

Անապատին մէջ անծիր
Անթիւ վրաններն են լեցուն,
Ու լոյսն անոնց մէջ ծիծղուն՝
Կայծոռիկի նրման հիր:

Կուգայ նուագը յըստակ
Կիթառներուն մերօրեայ,
Ամէն տեղ երգ կայ հիմա
Ու բարձրագոյ աղաղակ:

Ո՛հ, ի՞նչ հրճւանք ու զարմանք,
Անապատն այս անսահման՝
Կայթատօնի է նրման.
— Ծնծղա՛յ՝ ամէն ահազանգ:

Կանանչագարդ պարտէզին տեսքն է շրքեղ ու սիրուն,
 Ու ծառերը նրման են սիրատարփոտ կոյսերուն.
 Հո՛ն արեւը կը խայտայ սիրամարգի թեւերով,
 Հո՛ն զեփիւռը կ'ոստոստէ տըղու մը պէս անվրդով:

Տաղաւարի մը ներքեւ ես կ'ըսպասեմ երագուն.
 Ուր շուրջս ի վեր ածունեք՝ ծաղիկներով առլըցուն՝
 Բոյրերն իրե՛նց կ'արծակեն կախարդական հրճուանքով,
 Մինչ ես կ'ըմպեմ բոյրն իրենց՝ լուռ ըղծանքով ու գինով:

Բայց ի՛նչ հրճուանք, երբ ահա թեթեւ քամի մը հեռուն,
 Ինքն իր վրայ դառնալով՝ գորշ փոշի մը ալքերուն,
 Կը սաւառնի եւ յանկարծ ծառերուն վրայ իյնալով՝
 Կը փոթորկէ իրենց քունն, ո՛հ, ինչ վայրի համբոյրով:

Ու այդ ծառերը հիմա պճնագարդուած ու ծիծղուն,
 Համանրւագ կը պարեն վայս մը այնքան թրվրռուն,
 Որոնց ի տես իմ հոգին՝ անհունօրէն ու գինով՝
 Կ'ալեկոծուի, կը հրճուի այդ ձեւերուն տարփանքով:

Ծառերուն մէջ ու պարտէզին համօրէն
 Հովն իրիկուն խօլապար մըն է բռներ,
 Մինչ իր շունչէն՝ հեղաճկուն ուռիներ՝
 Իրանն իրենց ու գլուխն ալ կ'օրօրեն:

Հովնայդ Մարտի՝ մանուկ մըն էր անընկեր...
 Ծառերուն մէջ, ծառերուն մէջ այդ կանանչ՝
 Ուր ո՛չ շշուկ կար եւ ոչ իսկ պզտիկ կանչ՝
 Ուր հովն հիմա անփութօրէն է ընկեր:

Ծառերո՞ւն մէջ, ծառերո՞ւն մէջ՝ մեղմօրէն՝
 Հովերն հիմա հոգի մ'հիւանդ կ'օրօրեն....

Արեւն հանդարտ կը բարձրանայ հորիզոնէն դէպի վեր,
 Ինչպէս աղբիկ մը լուսեղէն՝ լողանքէն վերջ առտըւան,
 Ու դաշտերուն նետած ոսկի եւ ծիրանի շղարշներ՝
 Հիմա կ'իջնէ պարտէզներուն մէջ լուսաբաղձ ու բուրեան:

Եւ առտըւան թեթեւ շունչէն ծառերն ահա կ'արթննան,
 Ու ծաղիկներ՝ լոյսէ գինով՝ կը շշընչեն մեղմօրէն,
 Որոնցմէ վար կը կաթկթին ցողերն հեշտին գիշերուան,
 Մինչ թռչուններ՝ ոստոստելով՝ հեռուն ճիւղեր կ'օրօրեն:

Ինչ հեշտին է նստիլ այսպէս տաղաւարի մը ներքեւ,
 Բանալ հոգիդ սա առտըւան զեփիւռներուն յանդիման,
 Ու թողուլ որ տակաւ իջնէ հոգիիդ մէջ անարեւ՝
 Լոյս մը զուարթ՝ անմեղօրէն՝ ինչպէս համբոյրը մանկան:

Երկինքին վրայ կը դեգերի ծմրան արեւն համօրէն՝

Հիւանդ կոյսի մը նըման:

Ա՛լ չի՛ լըսուիր գարնանային հեշտ մեղեդին ծառերէն՝

Ո՛չ ալ ծիծաղը մանկան:

Հիւղակներու պէս կը նիրհեն տաղաւարներն երազուն,

Համակ թափուր ու լքուած,

Ա՛լ լի՛ լսուիր մրմունջն անուշ սիրատարփոտ կոյսերուն՝

Նստած անդորր՝ դէմ-դիմաց:

Մժեղներու հսկայ շղթան կը տարածուի մարգին վրայ՝

Ռազմի գացող զերթ բանակ:

Ա՛լ չե՛ն լըսուիր թռչուններու մեղեդիներն հոգեհմայ՝

Այնքան չինջ ու ներդաշնակ:

Եւ երազող այդ պարտէզին մէջ կը փնտռեմ ես հիմա՝

Անցնող գարունը քաղցրիկ,

Ու կը խորհիմ թէ ա՛լ չկան օրերն այն ջինջ երէկուայ՝

Ուր ապրած եմ երջանիկ:

Օրն յամբօրէն կը նուաղի վերջալոյսին մէջ կարմիր,
Ու թռչուններ երգեցիկ՝ նուագն իրենց կ'աւարտեն.
Իրիկուն է, ու կ'ըզգամ թէ ամէն իր այս ատեն
Խորհուրդ մ'ունի՝ անթիթ՝ նայուածքներով տրտմալիր:

Հովն հեռուէն կը բերէ գգուանքներն իր հեշտագին,
Ու պարտէզին ծաղիկները կ'արթըննան համօրէն,
Մինչ կը լըսուի նըւագ մը սաղարթախիտ ծառերէն
Ու բոյրն անոնց խնկահոտ՝ կը պարուրէ իմ հոգին:

Տակաւ իրերն աչքերէս կը հեռանան, կ'անհետին,
Ու գիշերը կը բերէ երազանքն իր քաղցրօրէն.
Մինչ ես հիմա կ'ըսպասեմ պարիկներուն՝ որ ամէն
Յետ-իրիկուան իրենց հետ զիս կը տանին, կը տանին.

Դեռ կը յիշեմ զերթայսօր գիւղանկարդ համօրէն,
 Որ հովիտին գիրկն ինկած՝ երազային ու անդորր,
 Տնակներովն իր ծիծղուն՝ սաղարթներու ընդ մէջէն՝
 Կը ժպտէր ինծ հեռուէն՝ հարսի մը պէս տարփ ու որ:

Արշալոյսին մէջ բոսոր ըլլալ կրկին ունկնդիր՝
 Աքլորներուն այգահօս, արծ սգանգւող կոչնակին,
 Եւ հոգեսփոփ գոհութեամբ դիտել գնացքն անծանծիր
 Հայ կիներուն, որո՛րք լմուռ դէպի մատուռը կ'ուղղւին:

Ու հօտին հետ՝ որ կ'երթայ մակաղելու գոմին մէջ,
 Մայրամուտին ալ դիտել՝ վերադարձը այրերուն,
 Եւ տնակէն բարձր սցող բուխերիկին ծուխն անվերջ,
 Արծազանգւող երգերն ալ ընդունիլ զերթ օրհնութիւն:

Կ'ուզեմ ըլլալ վերըստին քու հովւոցին մէջ աղու,
 Շնչել օդը քաղցրաբոյր հանդիպակաց լեռներուդ,
 Ու սառնորակ ջուրիդ հետ՝ ը պել նաեւ կենսատու
 Անմահական քու օղին՝ ու մոռնալ կեանքը տղմուտ:

ՎԵՐԱՊՐՈՒՄՆԵՐ

Ինչ որ ձեզմէ կը պահեմ՝ յուշերու փունջ մ'է միայն,
Յուշեր՝ որոնք անկասկած պիտի մընան միշտ դալար,
Ու օրերն այս ձեզմով յար պիտի ըլլան ոսկեվառ:

Կը յիշեմ օրն բաժանման, կարծես երէկ ըլլար ան,
Ես պարպեցի հոգիիս հաւատքի կայծն իմ վերջին,
Ու լեցուցի զայն համբուն այս յուշերով թանկագին:

Ու հոգիներն՝ որ ինծի՝ եղան այնքան սիրական,
Արդ, կը ժպտին յուշերու այս պրիսմակին ընդմէջէն,
Ու հայեացքով լուսեղէն՝ իմ հոգիս ետ կը կանչեն

Այդ յուշերուն հետ կրնամ անխոնջ քալել այս ճամբան՝
Որքան ալ որ ան ըլլայ դաժան ու մութ ու երկար,
Ու օրերն այս լոկ ձեզմով պիտի մընան միշտ պայծառ:

Վ. Ն Ր Յ Ի Շ ՈՒ Մ

Տասր երկար տարիներ ջանացին զուր իմ մտքէս՝
Ջնջել պատկերը վրճիտ Սուրբ Յակոբայ տաճարին,
Խորանն իր շէն՝ աչքերուս դեռ կը շողայ գաղտնապէս,
Ու իր վերեւ գտնուող սուրբերն ինձ միշտ կը ժպտին:

Ես պատանի դեռահաս՝ չէի կրնար այն ատեն
Զգալ հրմայքը ամբողջ իր ծայներուն քաղցրալուր,
Եւ իմ ականարկն ուղղած վեր՝ իր կամարին հոյաշէն՝
Կը մընայի մեկուսի՝ երազներու անձնատուր:

Կը վերյիշեմ հիմա ես Կիրակնամուտքը անոր՝
Երբ «Եկեսցէ»ն կ'ըսկրսէր ծուխերու մէջ արփաւէտ,
Ու արեւուն ալ վերջին ճառագայթները բոսոր՝
Կը բանային օդին մէջ մէյ-մէկ լուսեղ արահետ:

Ու ես ահա՛ վերըստին կ'ըզգամ կարօտը խորունկ՝
Այդ ծայներուն անմեկին ու խորհուրդին անթափանց.
Ո՛վ Տէր, դրկէ գոնէ ինձ այդ օրերէն ափ մը խունկ՝
Սպեղանի իմ հոգւոյս՝ տըխուր գերին այս ափանց:

ՏՕՆՆ ՀԱՄԱՐԱՐՁԻՄԱՆ

Ո՛րչափ քաղցր է երագել
Տօնն Համբարձման մեր քաղքին,
Եւ յուշերով թանկագին
Լեցնել ամբողջ միտքն, հոգին:

Աւելի վերջ՝ կը յիշեմ՝
Օրն ապրած եմ Համբարձման,
Ճիշդ վայրին վրայ սուրբ լեռան՝
Փրկչի ոտքերով կոխան:

Բայց հինը ա՛լ աւելի
Սուրբ էր, նաե՛ւ հաճելի,
Ուր մեր հոգին հաւտով լի՝
Է՛ր Աստուծոյն հայելի:

Կ'աղօտանաս մտքիս մէջ՝ քանի օրերը կ'անցնին,
 Ու ամբողջէն այդ այսօր կը մընայ յուշ մը միայն...
 Վերադառնալ արդ քեզի՝ որքա՛ն կ'ուզեմ ես կրկին
 եւ ըլլալ մունջ ու բարի հաւատաւոր այն տղան:

Արեւագայն ողջունել՝ հայ տղոց հետ սրտաբաց,
 եւ մատրան մէջ կրկնել՝ «Տէ՛ր, եթէ շրթունս իմ բանաս»...
 Ու երբ կոչնակը հընչէ իր բարձունքէն դէպի ցած՝
 Ըլլայ օրհներգ մը բուրեան հոգիներուն երկնահաս:

Միջօրէի տօթէն վերջ՝ երազներու այցին հետ՝
 Նստիլ ծառի մը շուքին ու յետոյ՝ լուռ ու խոհուն՝
 Դիտել երկինքը կապոյտ ու հորիզոնն արփաւէտ:

Ու իրիկուան մանաւանդ՝ տաճարին մէջ սրբազան
 Երբ բոյրերու եւ լոյսի կա՛ն երիզներ գոյնզգոյն՝
 Կ'ուզեմ յաւէտ ընդլուծուիլ միշտոյն հետ հոտեւան:

ԿԱՐՈՏ՝ ԱՂՕԹՔԻ

Տէ՛ր, այս գիշեր լուսնին դէմ,
Քիչ մ'աղօթել ես կ'ուզեմ.
Աղօթք մը որ երգի պէս՝
Վե՛ր բարձրանայ, դէպի Քեզ:

Շուրջս լոյս է ու զրւարթ,
Ու երկինքը աստղազարդ.
Օրուան մը պէս տօնական
Կը ցնծայ սի՛րտը բնութեան:

Տարիներ վերջ, կաթոգին
Կ'ըզգամ կարօտն աղօթքին,
Ու զերթ մանկան ծնրադիւր
Կ'աղօթեմ լուռ, անյարիր:

Ս Ո Ւ Ր Բ Վ Ա Յ Ր Ե Ր

Այս սրբատաշ քարերէն դեռ արծազանգը կուգայ
Երբեմնի հին հաւատքին ու օրերուն ապրւած
Ուրմեր նախնիքն հարազատ ամէն կանգուն իրի վրայ
Կանդակեր են սիրտն իրենց, ու շունչ անոր ալ տուած:

Կ'անցնիմ լուռ ու երկիւղած՝ կամարներէն հոյաշէն,
Ուրկէ անցան հաւատքին զինուորեալները բոլոր,
Ակնարկս ընդոստ կը հպի խաչքարերուն հայկական՝
Որոնցմէ դեռ կը ցայտէ լոյսի երիզ մը բոսոր:

Այս հինաւուրց քաղաքին ամէն փողոցն ու ուղին
Ինձ կը տանի հիւրընկալ աւանդատուն մը գաղտնի.
Հոս՝ տահար մը գետնափոր, հոն ալ՝ մատուռ մ'առանձին,
Որոնց ներքեւ Սստուծոյ շունչն է՝ յաւէտ կենդանի:

ԱՆՅԱԾ ՕՐԵՐՈՒՆ

Վերադառնալ օրերուն,
— Արեւոտ ու շողշողուն,
Ըլլալ բարի այդ տղան,
— Երազներով լի մատեան:

Եւ ունկնդիր ըլլալ դեռ,
— Հոգիդ բռնած գերթ թիթեռ,
Փոքրիկ մատրան կոչնակին,
Որով սրտեր կը լեցուին:

Իսկ ակնարկներն այն սիրուն,
— Բեթղէհէմի կոյսերուն,
Ո՛հ, երազել ինձ կուտան,
— Սէրեր նուրբ ու զգուական:

Ու շրջանն այդ որ անցաւ,
— Օրերուն մէջ ապաշաւ,
Այսօր յուշ մ'է ծիրանի,
— Որով սիրտս կ'արիւնի:

Ի՛նչ որ կ'ուզես, ա՛ռ ինծմէ, ամենազօ՛ր ժամանակ,
Մ'ինչեւ անգամ մանկութեան յիշատակներըս բոլոր,
Բայց թո՛ղ փունջն այդ յուշերու՝ որով կեանքն այս տրտմօրօր
Կը դառնայ քիչ մը արեւոտ՝ անոնց շքեղ լոյսին տակ:

Ինչպէս կ'ուզես որ յանձնեմ յուշերու փունջն այդ վերջին,
Եւ յետոյ լուռ ու մինակ քալել ճամբան այս երկար,
Ուրտեղ հազար երախներ կը նետեն շունչ մը օտար,
Ըսէ՛, ինչպէս քեզ յանձնեմ յուշերու փունջն այդ վերջին:

Տարիներ վերջ՝ անոնցմով կ'ըզգամ ես ինծ դեռ շէնշող,
Ու կը տեսնեմ մշտարթուն հայ տղաքը նուիրեալ,
Մին՝ իր շուրթին շարական, իսկ ուրիշներ՝ բառ մ'օրհնեալ,
Կ'անցնին հանդարտ ու խոհուն կամարներէն լուսաշող:

Ես անոնց մէջ արդ կ'ապրիմ մեր անցեալը դարաւոր,
Մենաստաններն հայրենի, եւ կ'ըզգամ շունչն հայրերուս,
Որպէսզի օր մը կրկին՝ միշտ իրենցմով լիալոյս՝
Ես անվարան դիմեմ նոր նաւահանգիստ մը անդորր՝

ԲԷԹՂԷՀԷՄ

Դարեր առաջ,
Երբ դեռ մարդը կը տառապէր
Լոյսի անհուն կարօտէն,
Ո՛վ Բէթղէհէմ,
Քու գրկիդ մէջ արեւոտ
Աշխարհ եկաւ մանուկ մը հեզ,
Որ իր շունչով հրեղէն՝
Ինչ մեծ հրաշք,
Հոգիներուն մէջ խաւար
Նետեց լոյսի երիզներ:

*
* *
*

Դարեր առաջ,
Ի տես Լոյսին ճշմարիտ՝
Քանի՜ բուրմեր
Եւ Հովիւներ վաչկատուն,
Մահական ու ցուպն իրենց ձեռքին
Եկան հողիդ վրայ սուրբ,
Հողդ՝ որ արդէն
Անհուն լոյսով էր ողողուած,
Ո՛վ Բէթղէհէմ:

* * *

Ու նետեցիր անհամար
Ճառագայթներդ աշխարհի
Բոլոր խաւար կողմերուն,
Ո՛վ Բեթղէհէմ,
Դուն քաղա՞ք թէ գիւղ մը հագիւ,
Որ յանկարծուստ դարձար լոյսի
Վառարան մը վիթխարի:

* * *

Այսօր աշխարհ վերըստին
Կը տառապի ուժգնօրէն
Լոյսի անհուն կարօտէն,
Ո՛վ Բեթղէհէմ,
Երնէ՛կ ծնէր մսուրէդ
Նոր Աստուած մը հրեղէն:

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

Այս իրիկուն վերըստին մտերմութիւնդ ունենալ,
Ու քեզ գրկել ուժգնօրէն ինչպէս դիակ մ'աղջըկայ,
Ո՛վ մանկութիւնս արհաւրոտ, այս իրիկուն հաւատա՛,
Հոգիս քեզմով կը գ. նուի հրայրքներով ոխակալ:

Ի զո՛ւր ներել կը փորձեմ դահիճներուն անօրէն,
Որոնք գիշեր մը լըռին քեզ դաւեցին անխընայ,
Ո՛վ մանկութիւնս արհաւրոտ, այս իրիկուն հաւատա՛,
Հոգիս քեզմով կը պոռթկայ կատաղութեամբ մը նորէն:

Ու հաւատալ որ յաճախ դուն պիտի գաս ինձ այցի,
Ու մտրակես խօլօրէն տկար խոհերս հեշտանքի,
Ո՛վ մանկութիւնս արհաւրոտ, այս իրիկուն հաւատա՛,
Ես բերկրութեամբ կը լեցուիմ, երեւումովդ արդ ահա՛:

Զի իմ հոգիս պէտք ունի գալիք օրուան ի խնդիր,
Քեզմով ուժգին զինուելու թշնամւոյն դէմ դաւադիր:

Յաճախ այսպէս երբ գիշեր է,
 Ու թեթեւ շունչը հովին
 Ականջիս մօտ՝
 Կը ծայնէ հէք ու թախծոտ,
 Ես կը սիրեմ քալել մինակ,
 Մո՛լթ երկնի տակ...

Ու կ'ուզեմ որ քայլերս զիս
 Տանի՛ն, տանի՛ն
 Աւելի խորն այս գիշերին,
 Ուր տրտմութիւն մ'անսահման,
 Յուրտ նուագի մը նման՝
 Կ'իյնա՛յ, կ'իյնա՛յ,
 Հոգւոյս վրայ:

★
★ ★

Ապրիլի այս գիշերով,
Անքուն ու հոգեխռով,
Դեռ կը քալեմ
Ճամբաներէն մութ ու լռին:
Ահաւասիկ ոգիներն իմ ցեղին,
Ողորք հիմա՝
Այնքան ջինջ ու հոգեհմայ,
Զիս կը տանին
Հին օրերո՞ւ արիւնին

*
* *

Անոնց համար՝
Որ գիշեր մը Ապրիլի՝
Ինկան անթաղ ու անշիրիմ,
Առանց խունկի
Եւ աղօթքի,
Հիմա հոգիս՝
Տրտմասարսուռ,
Կ'աղօթէ լո՛ւռ....:

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Մեր մտքին մէջ ու հոգւոյն
Կը խլրտիք վերըստին,
Դուք մեծ գոհերն եղեռնին
Մէկ Միլիոն Հայուծիւն...

Զեր յիշատակն այս գիշեր
Ռազմի երգի մ'է հանգոյն,
Որ մեր թմրած մեղկ հոգւոյն
Կը բերէ նո՛ր սարսուռներ:

Եւ կր տանի անցեալին՝
Ու ժողովուրդ մը ա՛մբողջ՝
Երբ դեռ շէնշող էր ու ողջ
Փակեց աչքերն արեւին...

Ու մեր սրտերն այս գիշեր
Կ'ըլլան շքեղ մէկ խորան,
Ու պատարագ սրբազան՝
Զեր յիշատակն օրհնաբեր:

ՆԱՀԱՑԱԿՆԵՐՈՒՆ

Ինչո՞ւ նորէն
Երկինքն այնքա՛ն է պայծառ,
Ու կարծես բիւր աստղեղէն՝
Կայլակ կայլակ կը կաթի
Արցունքն անոնց՝
Հոգւոյն վրայ,
Մեր վշտակոծ ու բարի:

Լուսինն ըսես՝
Աստուածային աչք մ'ինչպէս՝
Հսկումի մէջ է լըռին,
Ու կը նետէ համասփիւռ
Նուրբ շղարշներ օդին մէջ,
Որոնք կ'ընեն
Գիշերն այնքան հմայիչ՝
Օրուան մը պէս լուսափայլ...

* *

Ու այն պահուն հողէն վեր՝
Կը բարձրանայ լուսեղէն
Շքեղ հասակը անոնց,

Որոնց աչքերն են լեցուն
Կարմիր ու թանձր արիւնով...
Եւ կ'արծակեն
Նետերն իրենց զայրոյթին՝
Այնքան ճնշող ու հաւոյ։

Ու բոյրն անոնց՝
Որ կ'ելլէ վե՛ր հողերէն՝
Մէկ միլիոն զոհերուն,
Միջոցն անհուն կը վերածէ
Ողջակիզման սեղանի...

*
* *
*

Տօնական այս գիշերին՝
Հաստատ ու լո՛ւռ քայլերով՝
Նորէն կ'երթայ
Ստուեր մ'հսկայ՝
'Իէպի սեղանը զոհի...:

Մ Ա Հ Ե Ր Պ

Ընկերոջ մը յիշատակին

Աշնանավերջ իրիկուն,
Կ'երգեն հովերն աշունի,
Այնպէս տխու՛ր, հեկեկուն՝
Կ'երգեն հովերն աշունի՝

Մահբուլան թափօր մը հեռուն
Մութին մէջէն կը քալէ,
Դազադ մը մերկ ու խեղճուկ
Օդին մէջէն կը քալէ...

Աշնանավերջ իրիկուն,
Կ'երգեն զանգերը մահուան,
Այնպէս տխու՛ր, հեկեկուն,
Կ'երգեն զանգերը մահուան...:

Իրիկուն է. կ'անցնի նորէն
 Խենթը տրտում ու յամբօրէն,
 Իր ակնարկը միշտ սեւեռուն՝
 Դէմը ելլող անցորդներուն:

Զո՞վ կը փնտռէր եւ չէր գտներ
 Խենթն այդ բարի ու տրտմաւեր.
 Գուցէ կոյսն այն՝ զոր կը սիրէր,
 Երբ այն միւսը զինք լքած էր...

Տարտամօրէն կը խօսի ան,
 Կանգ առնելով ամէն դրան.
 Ու յետոյ ալ՝ լուռ, տրտմաւեր,
 Ան կը քալէ փողոցն ի վեր,

Իմ տրտմութեան պահերուս միշտ քեզ է որ կը փնտռեմ,
Ո՛վ վառ գինի ու կարմիր՝ բաժակին մէջ առլըցուն,
Ու ինչպէս դէմք մ'աղջըկայ՝ ինկած քողին տակ թաքուն՝
Դուն ընդմէջէն բաժակին զիս կը կանչես ժպտադէմ:

Հարուստներուն սեղանին եւ աղքատին հեզ' համբոյր,
Դուն հաճելի հիւրն ես միշտ, ո՛վ վառ գինի ու կարմիր,
Կ'ընես շրթներն ամենուն կարմրորակ ու կենսալիւր,
Ու կոյսերէն ալ չքնաղ կ'երթաս քաղել դուն համբոյր:

Դուն իմ խոնարհ սեղանիս յաճախ զարդն ես ժպտադէմ,
Ո՛վ վառ գինի ու կարմիր, բոլոր ցաւերն ամոքող,
Կ'ըլլաս ընկեր մը բարի, անդաւաճան ու շէնշող,
Ու մարդն անոք դուն երբեմն կ'առաջնորդես դէպ' եդեմ:

Կ'ուզեմ քերթուածն այս տկար սիրոյս մէկ ցոյցն ըլլար գէթ,
Քեզի հանդէպ՝ որ եղար միշտ մատչելի ամենուն,
Դուն ըզգլխիչ ու համեղ՝ նեկտարն ինչպէս դիցերուն,
Ո՛վ վառ գինի ու կարմիր՝ բաժակին մէջ՝ արփաւէտ:

Լոյսի ցանցեր օդին մէջ՝ ու նուագներ կան հեռուն,
 Որոնք տակաւ կը պճնեն մթնոլորտը գիշերին,
 Ուրկէ պիտի արդ անցնի շքեղօրէն Նոր Տարին,
 Պատգամներովը կարմիր ու լոյսերով պըսպղուն:

Ու մարդկութիւնը համակ մինչ կ'ըսպասէ յուսալիր
 Ծընող վաղուան յամեցող,--խաղաղութեան մանանայ—
 Ան կը մեկնի ծիւնի պէս գիշերին մէջ հեզասահ՝
 Տըղոց կանչին ընդմէջէն ու ծափերուն ոսկեթիւ:

... Ու սպասէ՛լ որ տակաւ հոգիներէն ծարաւի
 Անցնի յուշիկ Նոր Տարին՝ խաղաղութեան պէս բարի:

Քանի թաղուիմ միջոցին, ժամանակին մէջ անհուն,
Ես կը փարիմ հայ լեզուին՝ ինչպէս մօր մը կաթոգին,
Որուն բառերն են անուշ՝ հունչը ինչպէս նրլագին:

Քանի՜ անգամ ես իրմէ բաժնուեցայ ակամայ,
Եւ յուսահատ գիրկն ինկայ այլ մայրերու անծանօթ,
Որոնց եղայ այնքան խորթ ու ըզգացի ես ամօթ:

Եւ սակայն օր մըն ալ երբ վերադարձայ հայ լեզուին,
Այնքան ամուր փարեցայ իր վանկերուն քաղցրախօս,
Որ անվեհեր ես անցայ բիւր ափերէն բարբարոս:

Պիտի սիրեմ առ յաւէտ այս հինաւուրց հայ լեզուն,
Որ պայքարող ցեղ մը ամբողջ կրցաւ պահել դարերով,
Եւ այսօր ալ հասցընել նաւահանգիստ մ'ապահով:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԿԱՐՕՏ

Իմ մանկութեան օրերէս միշտ երազեր եմ ես քեզ,
Ու նոյն խանդով ալ հիմա քեզ կը սիրեմ տակաւին.
Ո՛վ հայրենիք սրբազան, քու լոյսերուդ ոսկեգէս
Տարափին տակ կ'ուզեմ որ օր մը աչքերըս փակուին:

Ու տարիներն որ անցան՝ կարծես դարեր ըլլային,
Եւ ափերն այս՝ ինձ համար՝ յաւէտ խորթ ու անընտել,
Իսկ բազմութիւնը մարդոց՝ իմ մանկունակ հոգիին
Ի՛նչմէն նետեցին ծաղրն իրենց՝ ու չուզեցին զիս սիրել:

Սակաւն ես միշտ մընացի հաւատարիմ երազիս,
Ու սընուցի զայն համբուն իմ սէրերովս հոգեթով,
Որպէսզի օր մ'արեւոտ՝ քու ծոցիդ մէջ գտնեմ զիս:

Եւ տեսնելէ վերջ միայն ջինջ կապոյտը մեր երկրին,
Ու մեր լեռներն յաղթապանձ՝ ծիւնասպիտակ գագաթով,
Օ՛հ, այն ատեն աչքերս իմ խաղաղօրէն թող փակուին

ԵՐԵՒԱՆԻՆ

Ինչպէս անունն այն աղջկան,
Զոր միշտ կրկնել կը սիրեմ ես,
Այնպէս անունդ ալ բոցակէզ՝
Ես կը սիրեմ ո՛վ երեւան:

Ինչպէս երազ մը դիւթական,
Դուն կ'երեւիս յար մտքիս դէմ,
Այնքան սիրով ու ժպտադէմ՝
Զիս կը կանչես ո՛վ երեւան:

Ու կանչերուդ դէմ-յանդիման
Կ'ընեմ հոգիս ես առագաստ,
Ու մեկնելու համար պատրաստ՝
Ես կ'ըսպասեմ, ո՛վ երեւան:

Ի՛նչ երազներ բոցանման,
Պահած ունիմ քեզի համար,
Իմ հոգւոյսմէջ դուն միշտանմառ
Պիտի մընաս ո՛վ երեւան:

Մինչեւ այսօր ոչ ոքի տուած էի այսպի սէր,
 եւ անսահման այս հուրով ես ոչ ոքի երազեր.
 Ու հոգիս արդ կը հրճուի հայրենի հող սրբազան,
 ի տես չքնաղ վերելքիդ ու կռիւիդ յաղթական:

Ու խորհիլ որ երէկի աւերներէն յարուցեալ,
 ի՞նչ անպատում ճիգերով կրցար ոտքի դուն կենալ,
 եւ զաւակներդ երէկի՝ կորակամակ ու տրխուր,
 Այսօր հրպարտ են, ազա՛տ, ու խնճոյք կայ ընդհանուր:

Ու կարօտով մը անհուն կ'ուզեմ ըլլալ մասնակից,
 Գուպարներուդ կատաղի, խրախճանքիդ կենսալիր,
 Ու ես հրպարտ ըզգամ ինձ հողին վըրայ հայրենի,
 Ուր դարերով ապրեր են յաղթ պապերն իմ երբեմնի:

Ու այն ատեն՝ ի՞նչ բերկրանք, ու գոհութիւն երկնային,
 երբ ողջունեմ արեգակն ես Մասիսի կատարին,
 Ու Արաքսի եզերքին՝ փոքրիկ հիւղակ մը միայն,
 Բա՛ւ էր, ինձի, հաւատա՛, ո՛վ պաշտելի Հայաստան:

ՊԱՅՔԱՐՈՂ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Այս առաւօտ
հեռուներէն

Զանգակները
աւետեցին

Յաղթանակի
երգերը գոռ՝ կրանիթեայ
Մեր երկիրին:

Այս առաւօտ
Այս ի՛նչ հրաշք
Հովիտներէն արցունքի
վերածնած
Արմէններու ցեղն այդ արի
Կը գտնուի
դաշտը կռուի:

Այս առաւօտ
Յաղթանակի
այդ ծայներէն
Կը ցնծայ մեր Հայու հոգին
Ու մենք հպարտ
արդ կողջունենք
Վերելքդ ու փառքդ յաղթական
Ո՛վ երիտասարդ Հայաստան:

ՀԵՌԱՆՈՐ ԼՈՅՍԻՆ

Օրերուն մէջ այս տարտամ դեռ կը մընաս դուն անմար,
Զերթ փարոս մը հեռաւոր լուսաւորող մեր հոգին...
Ի՞նչ փոթ եթէ ծովն ըլլայ ահեղօրէն մրրկահար,
Ու զարնուիլ գան քեզի բիւր կոհակներ մոլեգին:

Եւ հայ հոգին ծովուն մէջ՝ զերթ նաւախումբ մը խոշոր՝
Կը ճամբորդէ յարատեւ նաւամարտներ մղելով,
Ու ի՞նչ փոյթ երբ նաւ մը հոս՝ յանկարծ իյնայ ծովուն խոր,
Երբ դեռ անդին կը մընան զրահաւորներն ապահով...

Բայց ալ յոգնած է հոգիս՝ նաւն այն փոքրին, որ երէկ
Կ'երթար անվախ կռուելու գօտիին մէջ վտանգի,
Ուրտեղ շատեր հարուածէն եղան արդէն նաւաբեկ...

Այդ նաւն հիմա նորոգման ու հանգիստի պէտք ունի՝
Որպէսզի վաղն ան նորէն ելլէ բացերը ծովուն,
Կռիւր հուսկ մղելու քու լոյսիդ տակ շողշողուն:

ՍՈՆԱԹ ՊՈՆՏՈՍԻՆ

Պոնտոս

Դուն հինաւորց գիցուհի
Ու դուռն ոսկի
Մեր դարաւոր հայրենիքին:

Պոնտոս

Քու աչքերդ կը բացուին
Փոթորկայոյց Սեւ ծովուն դէմ
Ու թիկունքդ տուած հպարտ
Խաղտեաց վայրի լեռներուն
Դուն կ'երագես:

Պոնտոս

Դուն գերթ Դրախտը Սուրբ Գրքին
Քու բարիքներդ անթիւ
Ըլլայ ամրան տօթակէզ
Թէ աշնան բուք ու ցրտին
Դուն կ'ընծայես անհաշիւ
Բոլոր անցնող սերունդներուն:

Պոնտոս

Դուն Միհրդատի օրերէն
Մեծ դաշնակիցը Հայուն
Ուր մեր Արքան Տիգրան Մեծ
Իր բանակովը ահեղ
Դիւցազնօրէն կռուեցաւ
Զօրքերուն դէմ Հռոմի։

Պոնտոս

Դուն որորանը եղար
Մեր հայրերուն երբեմնի
Որոնք Դիրին համար մեր
Եւ կամ Կռուին սրբազան
Բերին իրենց շունչը հուր
Եւ կամ միտքը լուսեղէն։

Պոնտոս

Դուն դեռ կրնաս
Վառել սրտերն հայկազնեան
Ու դառնալ զուռն ոսկի
Մեր երազած Հայաստանին։

Վ Ե Ր Զ Ա Ք Ա Ն

Քեզմէ հեռու՝ տառապանք, ունայն պայքար է միայն,
Զերթ-արմատէն պոկուած ծառ՝ որ կ'իյնայ մէջն աւազին.
Փեզմէ հեռու՝ դեռ շնչել, իմ հայրենիք սրբազան,
Անկարելին փորձելն է, դիմել միայն խաբկանքին...

Իւրաքանչիւր բացուող օր՝ խոստում մըն է ջինջ վաղւան,
Ուր քու շունչիդ տակ ամէն հայորդիներն հողմավար
Պիտի գան հուսկ կանգ առնել՝ հողիդ վրայ սրբազան,
Հողդ՝ որ արդէն կը հր՝ուի նոր երկունքով սիրավառ:

Ու այն ատեն, ո՞վ հրաշք, պիտի բացուին մեր առջեւ
Ոսկի դռներն երազին ու մեր անմար մեծ յոյսին,
Եւ վիշտն անհուն կուտակուած մեր հոգւոյն խորը մինչեւ՝
Պիտի դառնայ շողշողուն ծիածան մը վերըստին:

Յ Ա Ն Կ

Յառաջաբան՝ Ա. Տասրեանէ
ՄՈՒԹ՝ ՎԱՅՐԿԵԱՆՆԵՐ

..

Անդրադարձում ✓

Աւան գիշեր

Սեր եւ Գաղափար ✓

Վերլիւում

Աւան երգեր

Երգն անձրեւին ✓

Զանձոյթ եւ յոյս ✓

Մեծ վիշտ

Տալ առ սրտութիւն

Վիշտ անանուն

Արեւին

ՍԻՐՈՅ ՊԱՆԵՐ

* * ✓

Սպասում

Հին կարօս

Աղջիկներ հայկազուն ✓

Պաղատանք

Վանկերն անուշ անունիդ

Այս առաւօս

Մասուցում ✓

Պզտիկ մեղքեր

Կարօս ✓

Անոր ժպիտ

Անձանօր հանդիպում

~~ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ~~

Իրիկային ✓

10 Երեկոն՝ Նեղոսի արեւուն 37

11 Լուսաբաց ✓ 39

12 Գիւղի առաւօս 40

13 Համայնապատկեր ✓ 41

14 Անապատի գիշեր 42

15 Գարնանային հրնուանք ✓ 43

16 Ծառերուն մեջ ✓ 44

17 Մայիսեան առաւօս ✓ 45

18 Զմրան յետմիջօրե ✓ 56

19 Իրիկունը՝ պարտեզին մեջ ✓ 47

20 Վերլիւում 48

22 ՎԵՐԱՊՐՈՒՄՆԵՐ

24 * * 50

25 Վերլիւում ✓ 51

26 Տօնն Համբարձման 52

27 Յուշ վանքի ✓ 53

28 Աղօթի կարօս ✓ 54

29 Սուրբ վայրեր ✓ 55

30 Անցած օրերուն 56

31 Պաղատանք 57

32 Բեթղեհեմ 58

33

34

35

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

Ո վ մանկութիւնս արհաւրոս	61
Ապրիլ 24	62
Մեծ Եղեռնի զոհերուն ✓	64
Նահաւակներուն ✓	65
Մահերգ	67
Խենթը ✓	68
Երգ գինիի	69
Նոր Տարին	70
Հայ լեզուին ✓	71

ՀԱՅՐԵՆԻ ԿԱՐՕՏ

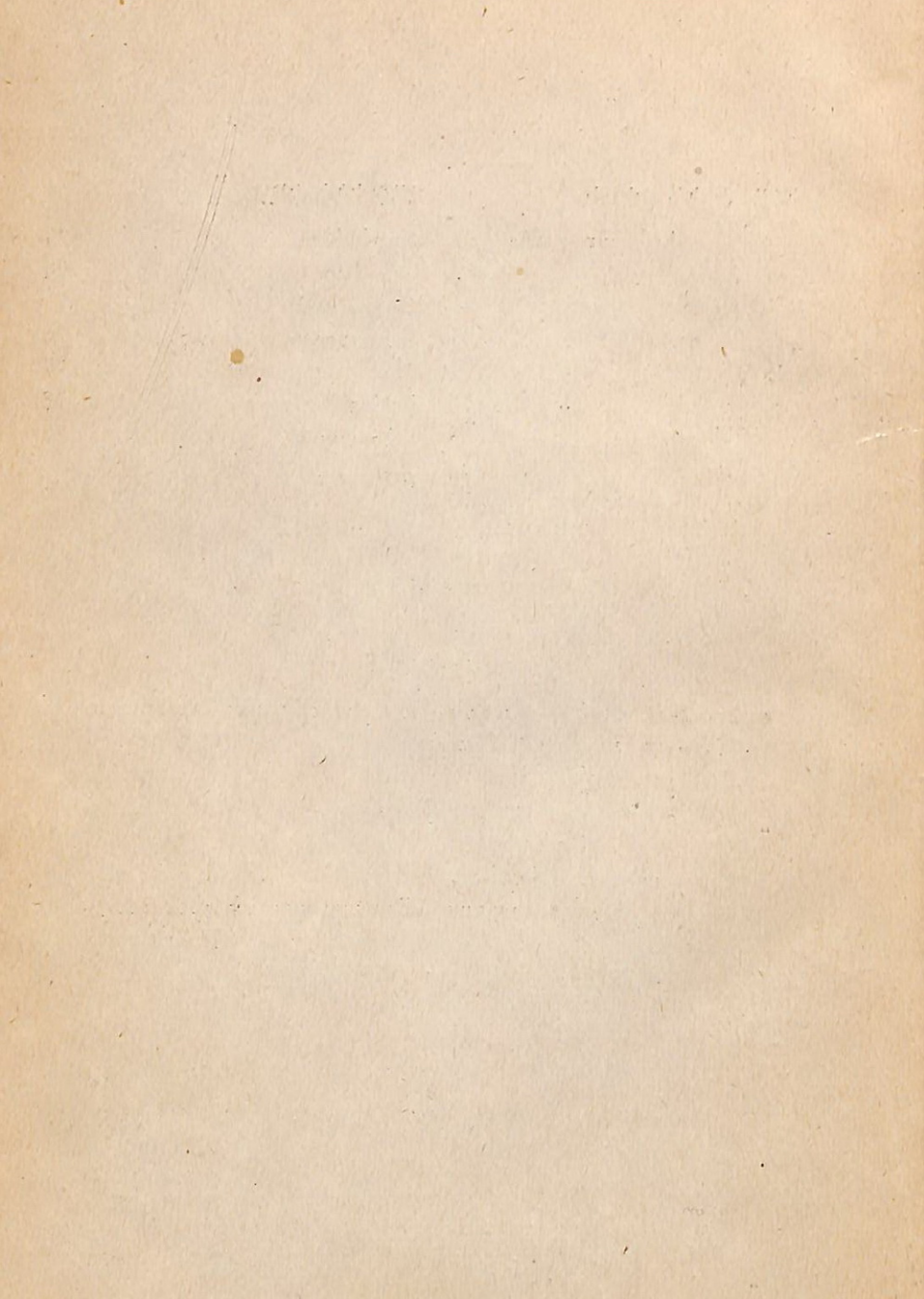
Հայրենիքիս	73
Երեւանին	74
Հայաստանին	75
Պայքարող Հայաստանին	76
Հեռաւոր լոյսին	77
Սոնաք Պոնցոսին	78
Վերջաբան	80
Յ Ա Ն Կ	

ՎՐԻՊԱԿ. —

Էջ 15, 2-րդ տողին «հանդար» բառը պիտի ըլլայ «հանդարս»
 » 55, 4-րդ տողին «Կանդակեր» » » » «Քանդակեր»
 » 64, 10րդ տողին «Ու» » » » «Ուր»
 » 75, 7-րդ տողին «կորակամակ» » » » «կորաֆամակ»
 » 77, 3-րդ տող «փոք» » » » «փոյթ»
 » 80, 3-րդ տող «Փեզմե» » » » «Քեզմե»
 » 42 սկիզբի տողը կարդալ՝ «Այս այն պահն է գիշերուան»
 Յառաջաբանին մէջքերուած ոտանաւորին առաջին տողը
 կարդալ՝ «Կէս-օր է. ու ես նստած»

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0012523

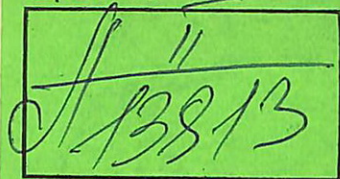
Հեղինակին հասցեն՝

David Sahlamian

P. O. B. 327

Cairo - Egypt

ЦЕНА

ԳԻՆ՝ 20 ԵԳԻՊՏ. ԴԱՀԵԿԱՆ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ՝ 4 ՇԻԼԻՆ

Printed in Egypt by
the New Star Press
CAIRO